

INIMESE POEG INIMENE

MARTIN KRUUS

Franz Xaver Kroetz, „Tavalised inimesed kaks ehk Inimene Meier“. Lavastaja Ingo-mar Vihmar. Kunstnik Maret Kukkur. Tõkija Martin Algu. Osades: Marika Vaarik, Erik Ruus ja Hannes Prikk. Esietendus 19. III 2004 Rakvere Teatri väikeses saalis.

Hea lugeja! Võib-olla oled sa keskmise või kõrgema sissetulekuga linliku eluviisiga 1–2 lapsega keskealine naine ning just sina sooritad oma pere igapäevaostud. Kui jah, siis oled sa magusast sihtrühmast. Sind jahivad poed, poodide ketid, viineritootjad, šampoonitootjad, ketšupitootjad, sisustusajakirjade väljaandjad, muusikaliprodutsendid, kardinalalongid nimega „...paradiis“ ja „...maailm“. Sinu arvamust, hoiakuid ja eelistusi tahavad teada „Emor“ ja Tu-

ru-uuringute AS. Rohkem kui pool reklaamidest telesaate või filmi sees on suunatud sulle. Lehes püütakse sind pastelsete värvitoonide, beebipiltide ja lihasseliste, päevitunud, usaldust sisendavate mehekäsivartega... Sa oled üle keskmise tarbimispotentsiaaliga keskmine Eesti naine. Tarbimisühiskonna hästihoollitsetud jalgpallimuru.

Aga võib-olla oled sa hoopis keskmine Eesti mees? Keskmine teatrikülastaja? Keskmine „Teater. Muusika. Kino“ lugeja või autor?

Inimene Meier on keskmine inimene. Või õieti – keskmisest natuke väiksem inimene, nagu ütleb Inimene Meieri poeg. Keskmine on hea territoorium: turvaliselt massiline ning sellesama massi poolt ka äärmuste eest mugavalt ringkaitstud. Inimene Meier arvab ka

Martha Meier – Marika Vaarik ja Otto Meier – Erik Ruus.

Otto Meier –
Erik Ruus.

nii. Ta maksab naisele majapidamiseks korralliku keskmise, 850 marka kuus. Summa, mida ei pea häbenema. Ta saab lubada endale ja perele kas või igal pühapäeval nädalalõpuõhtu õllerestoranis, mis läheb maksma 66.20, koos jootarahaga isegi 67.00. Aga kui „Pelikan Mercatori” 28.70 maksnud erimudel jääb puhtast ülemuse hooletusest anonüümsele lauanurgale jäetuna kadunuks, kui esitatud ja tasutud arve vahel on korruga vastikud 10-margased käärid, siis tekib *interruptus*. Sest Inimene Meier on determineeritud läbi korra. Kord perekonnanimega „rutiin” määrab ära seikluse suuruse. Tuleb hoida peavoolu keskele ja lasta end edasi kanda kõigiga võrdses tempos. Sest muidu võib just sinu pärast tekkida korratus korrapäras, seisev triip veele. Ja siis

paistad sa välja, oled korruga eriline. Teadagi mis mõttes.

Inimene Meier soostub sellega, et ta on keskmine või siis natukene väiksem kui keskmine inimene. Aga ta pole tavaline inimene. Sest iseenda jaoks ei saagi ükski inimene tavaline olla. Nii nagu pole olemas seda müütilist tavalist pesupulbrit, millega kõiki uusi, täiustatud, veel parema koostise ja veelgi paremate pesuomadustega pulbreid võrreldakse. Sest siis peaks kas või ühe pesupulbri avalikult deklareerima selle enese kohaselt tavaliseks. Me kõik sisaldame siniseid terakesi. Iseasi, kui palju teised inimesed neid märgata ning hinnata tahavad, jõuavad ja oskavad. Tähtis on ju ise vahutada.

Inimene Meier tahtis lennata. Virtuoslilikult valitseda väikest nõtket mu-

dellennukit ning sooritada koos temaga surmasõlmi. Suur Lennutaja, Maailma-meister, oli *alter ego*, mida ta helesinise unistusena peas kandis ja põgenemisesarnastel üksiolemise hetkedel tänuliku tarbijana läbi elas.

Tänapäevane tarbimiskultuur saab enam-vähem samal ajal modernis-miga. Mis siis juhtus? Lagunesid tradit-sioonilised perekondlikud, rahvuspõhi-sed ja kogukondlikud sidemed, asemele tuli linnastumine ja anonüümsus. Vara-semad kultuurilised teeviidad ja mär-gid, mis pakkusid vastuseid sellistele identiteedi põhiküsimustele nagu, kes ma olen, kuhu ma kuulun, mis minust saab, – need võttis üle turg sõnumitega asjade ja nähtuste ning nende võimalike tähenduste kohta. Inimene sai uue, indi-viduaalsusele ehitatud sotsiaalse mina, kõige olulisemaks mõõteks tõusis labiil-ne ja eetikavõõras sissetuleku kritee-rium. Ja põhiliseks on see jäänud tänini. Mida täielikumalt välja arenenud tarbi-misühiskond, seda määravamaks ini-mese paikapanemise aluseks on palk. See uus sotsiaalne mina asetab inimese n-ö õhutühja ruumi, sest kogu varem isiksust kujundav ja toetav struktuur lakkas olemast. Mitte usk, mitte hõim-laste töökspidamised ega kogukonna mälu, vaid turg hakkas määrama enese-sedastuse põhilisi aluseid. Ja turg pakub veel rohkem, kui nõuab.

Inimene Meieri keskmine elustan-dard oli hoolega ehitatud, hoitud ja val-vatud selleks, et olla õnnelik keskmine pere, tema sissetulekust jätkus taga-maks kõigile kolmele keskmiselt jõukas ja heaoluline elu. Aga turg ei lepi nii vä-hesega. Ja inimene enam ka mitte. Turg pakub lõpmatus valikus identiteete, mi-da uusi tooteid tarbides üles ehitada ning tekkivas kujuteldavas heaolus ja tinglikus rahulolutundes mõnuleda. Eneseidentieet ongi järeldkogukondliku ühiskonna psühhosotsiaalsete arutelu-de põhiteemasid. Kas modernse aja saa-

bumisega on indiviidi enesetunnetus degradeerunud või vastupidi, saavuta-nud ennenägematu iseseisvuse? Kas Inimene Meier, kes autotehase kruvi-keeraja ameti selja taha ja Maailma Pari-ma Lendaja unistuse asemele ning kõr-vale saab valida kümneid teisi identitee-te, on vaba mõttes ja vaimus lendama või vabatahtlikult sunnitud suurt tühja ruumi eneses vaimudega täitma?

Ingomar Vihmar ei tegele „tavaliste“ inimestega nii järjekindlalt mitte halet-susest. Või iseäranis teravast ühiskon-natundlikust loojahuvist. Väikesi inime-si on lihtsam sotsiaalsetest sibulakoor-dest paljaks koorida. Jamast ja sitast välja puhastada. Lihtsa kordumatu imena nä-ha ja näidata. Ta ei usu, et tavalisi inime-si tegelikult olemas on. Või siis ebatava-lisi. On inimesed, kes elavad, toimeta-vad, tunnevad ja tunnetavad jõudu-mööda. Ja kui neid sellisena vaadata, saab kunstilise elamuse, valusa või nal-jaka õppetunni, ehmatava kõrvalpilgu enesele. Või kuidas iganes te seda nime-tada soovite.

Veel mõni aasta tagasi teenisid Eesti reklaamimaailmas *copywriter*'ite ehk ideekirjutajatena teatripalga kõrvale ra-ha mitmed ja mitmed näitlejad ning la-vastajad. Ehk siis need, kes juba ameti-oskuste poolest oskavad erinevaise sot-siaalsetesse gruppidesse kuuluvate ini-meste nahka pugeda, nende ootusi, hir-me ja vajadusi mõista. Oskasid nad see-tõttu ka usalduslikumat ja vettpidava-mat silda minu või mõne Inimene Meie-rini ehitada? Kes teab. Ingomar tunneb Inimene Meierit päris hästi. Ta mõistab tema inimloomuomast skisofreeniat: vaigistamatut iha vabaks iseendaks saa-da ning kabuhirmu üksi jääda. Ta mõis-tab ka seda, mida tähendab vastutus-tundetu ning ebaaus manipuleerimine inimesega. Minu arust on Ingomar en-diselt päris hea *copy*.